

Uj könyvek.

Krudy Gyula: „Hét Bagoly.“

Krudy Gyula neve már régen irodalmi program s ami több: stílus és hangulat. Ez a program a tegnapi forduló mának memoire írása; ez a stílus a késői biedermeyses veretű egyénien krudystilus; ez a hangulat egy hirtelen-nagyváros öreg maradó zezugos, alacsonyházsorú utcáinak falevélkavaró, sildzörgető, lebernyeglebegtető őszi hangulata.

A „Hét Bagoly“, Krudy legujabb regénye, jólesően kerek, befejezett meseegész. Színhelye a kilencvenes évek kezdetének pesti, belvárosi és egyéb utcái, melyekbe kömives, vagy utegyenető tallian a hetvenes évek óta be nem tette a lábát, melyek fölött megállt az idő, melyek lakói ha öregedtek is, de nem változtak. Romantikájuk, szentimentalizmusuk a régi maradt. Hőse a regénynek egy soha be nem érkezett író: Józsiás, aki külvárosi korcsmákon és belvárosi szerelmeken át még idejében, de már majdnem későn befut a „Szerelmi levelező“-írás nyugodt révébe, úgy, hogy elveszi a kiöregedett révész lányát. Benősul.

Régi emberek, régi utcák neve és emléke, mint feketére öregedett polituros subládák fiókjából kiáradó levendulaillat szállong a levegőben, elhomályosítja a szemünket, elzsongítja az agyunkat, elsimul homlokunkon a ránc s átengedjük magunkat a képzeletnek, mely visz bennünket a múltba, gyermekkorunkba, ifjkorunkba... és feledteti gondjainkat.

„Egy szokatlan külsejű, idős uriember

akiről százlépésnyiről megismerte volna a vidéki származást a Kerepesi-uti ruhakereskedő, vagy a Zrinyi-kávéház pincére, huzamosabb ideig csemetett a „Hét Bagoly“ kapuján. A jámbor nyilván nem tudta, hogy a régi ház csemettyüzsínőjét még Lauka Gusztáv vágta el a hatvanas években, hogy így megréftálja későn hazajáró lakótársait.“ Szomjas Gusztáv, egy régi vágású vidéki fiskális próbálkozik bejutni harminc év előtti diákszenvedéseinek és legényörömeinek tanyájára. Vidéken megszedte magát, most nyugalmomba vonulni kíván ott, ahova fiatalkori emlékei és el nem muló ambíciója, az irodalom visszavonzzák: a Hét Bagoly földszintes udvari szobájába.

Egyszer, alkonyattal egy régi házban egy régi barátját keresve, a földszinti ablakból vörösbarna haju, lilafátyolos asszonyka ugrik a nyakába: Zsófia; aztán egy másik, idősebb, testesebb, a megcsalt, az üldöző: Lenóra és végül egy férfi, egy feketebajuszu férfi, a nyomorult, a hitszegő, a regényünk hőse: Józsiás. A harmadszor férjezett és most Józsiást is megcsalta asszony Szomjással kísérteti haza magát, de ott kullog Józsiás is és amikor Lenóra lakása elé érnek, hirtelen fordulat: Józsiást hívja fel vacsorára ráchalat enni s Szomjasnak akad torkán a szála...

Egy reggel aztán minden invitálás nélkül beállt Józsiás Szomjas szobájába. Beszélgetnek. Józsiás író; Szomjas ősz fejjel, reszkető kezekkel író szeretne lenni. „Az írók legszebb műveiket azoknak írták, alkbe szerelmesek voltak. Ez az igazi udvarlás, amelyben hajdan királynőknek volt részük. Mostani liberális világunkban pe-

dig hozzájuthat egy borkereskedőné, vagy egy gabonásalkuszné is. Mert Zsófia férje gabonával kereskedik.“ „Szeretem Lenórámat, mint az anyámat. De Zsófia a végzetem.“ És Szomjas, aki Lenórával akaratlanul is összebékítette Józsiást, most vállalja, hogy követségbe megy a duzzogó Zsófiához.

Józsiás zsebében pedig kézirat és megindul a Ferenciek-tere felé, a régi Athenaeum-épületbe, a Fővárosi Lapok szerkesztőségébe. Aztán „bekopogtatott különböző ajtókon, amelyekre itt a Forgó bácsi Kis Lapijának, ott Csicseri Borsszem Jankójának, majd a Wohl-nővérek Magyar Bazárjának szerkesztőségi táblája volt kifüggesztve. Mindegyik lap számára lett volna kézírata, de a szerkesztők még aludtak, csupán a szerkesztői segédeknek köszönhetett forró jó reggelt Józsiás. A földszintre érve, édesdeden hallotta az udvar háttérében a nyomdagép zakatolását. Vajjon mely szerencsés költők és írók műveit nyomja ott a gép?“

Aztán tovább megy. „Az Ősz-utcában állott Virág Kálmán és Neje könyvkiadó és nyomdaintézete, egy ódon földszintes ház, amelynek udvarán sötétablaku nyomdában sápadt emberek hajoltak a betűszekrény fölé.“ Józsiás zsebében ott duzzad még egy kéziratcsomó: Az udvarlás könyve, de mielőtt elővenné, okosan dicsérni kezdi a szerkesztő Szerelmivölgyi ponyvának Irt Szerelmi Levelezőit. „Melyik könyvemet olvasta Józsiás ur? — kérdezte szerényen Szerelmivölgyi. — Valamennyit, mert az idők folyamán mind-egyikre szükségem volt. A Kis Levelező tanácsot adott, ha szívemet a Zöldfa-utcai

leányiskola környékén elragadta egy feketeszemű bakfis. A Nagy Szerelmi Levelezőből megtudtam, hogy mit kell írni az első találkozás után, a vallomás bevezetéseken, eljegyzés előtt, sőt az esküvő napján. De sok hasznát vettem a gyűjteménynek, amelyben emlékkönyvbe való sorokat találtam.“ Itt ismerkedik meg Józsiás ur Áldaskával, Szerelmivölgyi leányával s együtt mennek egy Soroksári-utcai korcsmába omlós, izes marhahúst ebédelni sok zöldséggel.

Gyarmathy Zsigáné, Ábrányiné Katona Klementin, Büttner Lina és Julia, Wohl Janka, Simli Mariska; férfi és nő közt átmenetkép: Vay Sarolta; Erdélyi Gyula, Inczedy Lázló, Keszler József, Ambrus Zoltán, Bródy Sándor, Kálnoki Izidor, Vajda János, Gáspár Imre, Ábrányi Kornél, Vadnay Lajos, Benedek Aladár, Braun Sándor, Barna Izidor, de ki győzné sorba, rendbe szedni mind, akiket Krudy tolla tarka gyöngysorba fűz.

Lenóra gondoskodik a kosztról, nem fukar a szerelemben, de öregedő és féltékeny. Zsófia az ideális asszony-szerető, a muzsa, az ambíció. Ő a regény dereka. „Te vagy a legnagyobb magyar író — felelt Zsófia és ajkát csókra nyújtotta. Vannak női ajkak, amelyek a csók tudományát művésztetté fejlesztették. Melegen, husosan, kagylóként tapadnak a kiválasztott férfiszájra és apró virágorzókat, tulipán-nyelvecskéket, csodálatos kis izmokat mozgatnak meg ajkaikban, mint a cimbalomverőket. Nedveket és melegségeket adnak kölcsönbe, fogaik sövényét úgy el tudják tüntetni, hogy a férfiszáj szabadon nyomulhat előre a kehelybe...

Vannak nők, akik nyelvüket nyújtják a férfi szájába, mint valamely dárdat, vagy jóízű gyümölcsöt. Különösen akkor tudják meg a nők, hogy csókjukkal milyen művésziessen kell bánni, midőn harmincadik évüket betöltötték. Zsófia már harmincegy éves volt. "Áldáska az ártatlanság, az érett tisztaság, a vigasztaló szegénység, a fehérműfoltozás, vizesborogatásrakó feleség.

Szomorú, borús estén, egy Üllői-uti kocsmából, halottszállítókoscsikok társágában a morgueaubá megy Józsiás szórakozni kíváncsian. A bejegelt halottakkal sorra gördülnek elő a kerekese bádoglepseik. „... hirtelen Leonóra tünt fel előtte. Leonóra keresztben feküdt az öngyilkosok házában, a keze keresztbe volt téve a mellén — mert nyilván ajándékot kaptak a hullaszállítók —, a fekete ruhája lesimitva, cipőjét sem lopták el és egy kis barna feszület is feküdt a mellén, amely feszületre egykor Józsiást eskette Leonóra, hogy örökké szeretni fogja."

Kirándulás télen a Margit-szigetre. Zsófia enged, pásztorórát ígér a Császárfürdő szállodájában, nekivágnak a befagyott Duna-ágnak, jégtáblára kerülnek, nincs menekvés. — „Hát most szeress, ahogyan akarsz — harapdálta a szót a férfi ajkába. Ha már meghalunk büntetésből, legalább szeress. Nekiugrott Józsiásnak, mint egy kis démon és addig ölelte, csókolta, szorongatta, dédelgette, amig elfelejtette a halálveszedelmet, elfelejtette a zajló Dunát, a fullasztó ködöt. Az uszó jégtáblán ülték meg nászukat, mint a vadkacsák."

Kimenekülnek, Zsófia eltűnik a partra vetődött tömegben, de a pletyka és a la-

pok kinyomozzák. Józsiás a nap hőse, a lapok hasábos témája, asztaltársaságok irigysége; de Zsófia szakít vele és az irodalommal, ezentúl a piktorok iránt érdeklődik.

Egy tavaszodó téli nap a minden-lébenkanál öreg fiskális: Szomjas, kicsalja Józsiást az Üllői-utra, aztán egy sarkon megszökhik tőle. Áldáska jelenik meg a ravaszul kicsinált találkán. Betérnek Áldáska lakására, megjön az öreg Szerелеmvölgyi is. „Ő, be szeretnék itt lakni! — sóhajtott fel Józsiás a függőlámpa alatt. — Anná! mi sem könnyebb. Az egyik szobát, a nagyobbab használjátok majd ti, a kisebbet meghuzom magam. Szomjas ur mindent elmondott — szolt a méla Szerелеmvölgyi ur. Én beleegyezem mindenbe. Állásod is van már, Józsiás. Nem nagy állás, de meg lehet belőle élni. Álmoskönyvszerkesztőnk, akit ismersz, kilépett Virág Kálmán és Neje cégtől, pedig neki volt itt a legnagyobb fizetése. Önálló könyvkereskedést nyit. Ajánlatomra a cégtőnök szívesen szerződtet, ha akarod."

Józsiás befut a révbe.

Kort, embereket, emlékeket kapunk élvezetes, érdekes, befejezett, kerek, egész regénymesében, Krudy drága, patinás ötvözetű mesélő stílusában és nem tudjuk, mit csodáljunk jobban: a belefoglalt galambvérszínű gránitokat, abszintzölden sugárzó türkizeket, törtreményként sápadt kerek gyöngyöket, vagy a foglalás finoman cizellált ötvösmunkáját.

A „Hét Bagoly“ Krudy legjobb könyve. Vitéz A. könyvesboltjában nyolc korona az ára.

k. a.